

Národní technické muzeum dokončilo generální opravu parní lokomotivy 464.102 „Ušatá“

28.11.2023 - Jan Duda | Ministerstvo kultury ČR

Lokomotiva 464.102 „Ušatá“ se v čele vlaku NTM představila na trati o víkendu 25. a 26. 11. 2023.

Jízda vlaku NTM v čele s lokomotivou 464.102 pro veřejnost se uskuteční poprvé na začátku letní sezóny ve čtvrtek 28. března 2024.

„Moc mě těší, že jsme dosáhli vytyčeného cíle a dokončili generální opravu unikátní parní lokomotivy 464.102 ‚Ušatá‘ z roku 1940. Lokomotiva obohatila sbírky Národního technického muzea v 80. letech minulého století a rád bych dnes poděkoval všem, kteří se za záchranu lokomotivy zasloužili. Velkou poklonu zaslouží realizační tým Michala Bednáře ze společnosti 1. Kolínská lokomotivní, která lokomotivu kvalitně a včas opravila, a v neposlední řadě děkuji svým kolegům z NTM, že dokázali zrealizovat takto významnou veřejnou zakázku. Nyní opravená lokomotiva se stane ozdobou muzejního vlaku, který jsme v letošním roce sestavili jako první vlak NTM pro jízdy po tratích. Věřím, že jízdy vlaků v čele s parní lokomotivou 464.102 ‚Ušatá‘ budou dělat radost všem příznivcům železniční historie,“ uvedl Karel Ksandr, generální ředitel NTM.

„Po generální opravě unikátní lokomotivy zvané Ušatá se můžeme těšit z jejího znovuzrození a návratu na koleje. Ušatá patří mezi nejvzácnější exponáty Národního technického muzea a mám radost z toho, jak se muzeu daří takovéto doslova poklady vracet zpátky do života, kde dělají radost nejenom milovníkům historie a dopravy, ale nám všem,“ řekl ministr kultury Martin Baxa.

„Na zpřístupnění a zabezpečení sbírkových fondů, restaurování muzejních sbírkových předmětů a další aktivity muzeí poskytl Integrovaný regionální operační program přes 3,5 miliardy korun. Od roku 2014 tak v této oblasti podpořil 81 projektů, mezi které patří i projekty Národního technického muzea. Velmi mě těší, že se díky podpoře IROP podařilo vrátit provozní lokomotivu Ušatou do čela historických vlaků,“ uvedl ředitel Řídicího orgánu IROP Rostislav Mazal.

„To, že je parní lokomotiva Ušatá opět v plné parádě na kolejích, je důkaz, že evropské peníze pomáhají tam, kde se setkává šikovnost s chutí dotahovat věci do konce. A Národní technické muzeum s pěti podpořenými projekty jde příkladem. V aktuálním období vyhradil IROP na muzea 2,2 miliardy a my rádi poradíme a pomůžeme všem, kdo je budou chtít účelně využít,“ řekla Helena Miškovičová, ředitelka sekce IROP Centra pro regionální rozvoj České republiky, které projekty IROP zastřešuje.

„Pro nás jako restaurátory zabývající se opravami parních lokomotiv byla tato zakázka výzvou, zejména z důvodu provedeného rozsahu prací na této lokomotivě. Jednalo se o plnohodnotnou generální opravu, samozřejmě s přísně restaurátorským přístupem. U tak velké lokomotivy s výkonem téměř 1800 koní to bylo myslím v naší republice poprvé minimálně po dvaceti letech od poslední takto rozsáhlé opravy provedené naposledy ještě v dílnách v Českých Velenicích před jejich uzavřením. Naši restaurátoři se tak potkávali s nejednou výzvou a museli si poradit i s výrobními postupy, které jsou již dnes prakticky zapomenuty. Zde je třeba poděkovat firmě CZ loko, která nám po dobu trvání celého projektu poskytla jak prostorové, tak i technologické zázemí jejich provozů v

Letohradě a České Třebové. Například mohu uvést opravu hnacích dvojkolí o průměru téměř dva metry, na kterých musel být upraven úhel i zdvih spojničních čepů na předepsané tolerance. Což při absenci speciálně k tomu určených jednoúčelových strojů byl úkol i pro dnešní strojírenství plně vysoce přesných CNC strojů velmi obtížný. Nicméně vše se nakonec podařilo, lokomotiva má po opravě v tuto chvíli odjeto cca 500 km a vše zatím bez zvláštních komplikací a závad. Doufáme tedy, že restaurovaný stroj má před sebou dlouhou provozní budoucnost a že se s ním v rámci nejružnějších prezentačních akcí NTM bude široká veřejnost potkávat co nejčastěji, zkrátka, že bude dělat radost malým i velkým železničním nadšencům,” doplnil Michal Bednář, jednatel 1. Kolínské lokomotivní, s.r.o.

Lokomotiva 464.102 představuje jeden ze dvou vyrobených prototypů své řady. Tyto lokomotivy, vycházející z osvědčeného typu 464.0, vyráběného v ČKD Praha v letech 1933 až 1940, měly svými jízdními vlastnostmi původně vyřešit nepříznivou dopravní situaci po záboru pohraničí a přerušení klíčových železničních tahů na podzim 1938. Dodány však byly za zcela rozdílné situace až roku 1940, kdy již nabíhala válečná výroba, proto k sériové výrobě nedošlo. Lokomotivy byly u provozního personálu oblíbené pro nízkou poruchovost. O tom svědčí kromě jiného skutečnost, že po dobu provozu nedošlo k žádné následné modernizaci. Lokomotiva 464.102 byla odstavena z provozu v r. 1978 a od 1. 1. 1979 sloužila jako vytápěcí kotel K687. Po předání do sbírek Národního technického muzea v r. 1981 byla pohledově opravena a v průběhu 80. let byla prezentována na výstavách železniční techniky v Československu. V letech 1996 a 1997 prodělala generální opravu v ŽOS České Velenice. Následně byla lokomotiva provozována soukromými společnostmi až do roku 2017, kdy byla odstavena z provozu z důvodu propadnutí revize kotle. V roce 2018 NTM rozhodlo, že stroj, od jehož poslední opravy uběhlo více než 20 let, projde kompletní generální opravou a stane se plně provozním exponátem. Cílem opravy lokomotivy 464.102 bylo nejen zajištění její provozuschopnosti, ale především uvedení do bezvadného technického stavu zaručujícího dlouhodobou funkčnost a spolehlivost provozu a navrácení reprezentativního vzhledu lokomotivy odpovídajícímu období 50. let dvacátého století. Renovaci lokomotivy uskutečnila společnost 1. Kolínská lokomotivní, s.r.o., která zahájila práce v květnu 2022 v prostorách depa Letohrad. Lokomotiva byla kompletně rozebrána. Rám, dvojkolí a budka zůstaly v Letohradu, kotel byl převezen k opravě do specializované firmy SEA Kolín, s.r.o. Armatury a další drobné díly byly opraveny v dílnách v Žamberku. Po opravě jednotlivých konstrukčních celků byla lokomotiva opět smontována v prostorách depa Letohrad. Generální oprava lokomotivy byla dokončena v říjnu 2023.

Renovace lokomotivy byla finančně podpořena z Evropské unie prostřednictvím 76. výzvy „Muzea II.“ Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), který spravuje Ministerstvo pro místní rozvoj a za přispění Ministerstva kultury a Národního technického muzea. Cena opravy parní lokomotivy 464.102 „Ušatá“ byla 28 471 218 Kč bez DPH. V jednom projektu byly restaurovány i další dvě vzácné památky železniční historie, lokomotivy 210.001 „Serényi“ a 411.019 „Conrad Vorlauf“.

<https://www.mkcr.cz/novinky-a-media-cs-4/5513cs-narodni-technicke-muzeum-dokoncil-generalni-o-pravu-parni-lokomotivy-464102-usata>